

Dit is
Pollock

Dit is Pollock

CATHERINE INGRAM
tekeningen van PETER ARKLE

www.lannoo.com

Registreer u op onze website en we sturen u regelmatig een nieuwsbrief met informatie over nieuwe boeken en met interessante, exclusieve aanbiedingen.

Omslagontwerp: Pentagram Design en Alex Coco,
gebaseerd op een concept van Melanie Mues/
Illustratie Andrew Rae
Vormgeving: Jason Ribeiro
Tekst: Catherine Ingram
Illustraties: Peter Arkle
Vertaling: Inger Limburg
Boekverzorging: Asterisk*, Amsterdam

Oorspronkelijke titel: *This is Pollock*
© Oorspronkelijke uitgever: Laurence King
Publishing

Als u opmerkingen of vragen heeft, dan kunt u
contact nemen met onze redactie:
redactielifestyle@lannoo.com

© Uitgeverij Lannoo nv, Tielt, 2014
D/2014/45/95 – NUR 646
ISBN: 978-94-014-1572-9
Printed in China

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave
mag worden verveelvoudigd,
opgeslagen in een geautomatiseerd
gegevensbestand en/of openbaar gemaakt
in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch,
mechanisch of op enige
andere manier zonder voorafgaande schriftelijke
toestemming van de uitgever.

Jackson Pollock in zijn studio, 1950.
Foto van Rudy Burkhardt

Jackson Pollock ziet eruit als, zoals zijn vriend Willem de Kooning het omschreef: 'een vent die bij een pompstation werkt'. Hij staart recht voor zich uit, zonder oogcontact te maken. Hij was een emotionele man, zat niet goed in zijn vel en vond praten bijna pijnlijk. Mensen waren op hun hoede voor hem. En dat hij vaak dronken was maakte het er niet beter op.

Door zijn drankmisbruik ontstond er een mythe om hem heen. Hij werd afgeschilderd als roekeloze cowboy – een voorloper van de Beat-generatie. De Amerikaanse bladen stonden vol met foto's waarop hij boos keek. Pollock verafschuwde dit imago, maar hield zelf de mythe in stand door zich keer op keer te misdragen.

Pollocks carrière moet los worden gezien van zijn ruige reputatie. Zijn legendarische druppelschilderijen ontstonden in de tijd dat hij niet dronk en met zijn vrouw een heel gewoon leven leidde op een boerderij op het landelijke Long Island. Op deze foto zit Pollock in zijn studio. Gehurkt op de vloer mengt hij met kalme bewegingen de verf, klaar om aan het werk te gaan. Als hij schilderde was Pollock volledig geconcentreerd. Dan bewoog de houderige, ongemakkelijke man opeens sierlijk en maakte hij ragfijne, vloeiende kunstwerken.

In 1871 zei de dichter Walt Whitman: 'Amerika vraagt om poëzie die robuust, modern en alomvattend en kosmisch is, net als zij zelf.' Pollocks monumentale druppelschilderijen verbeelden een typisch Amerikaanse visie. Zestig jaar later zijn ze nog steeds robuust en modern.

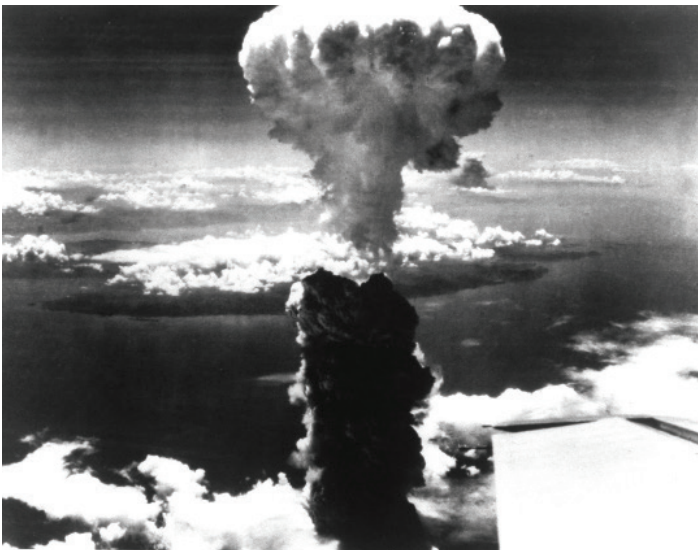
Naoorlogs Amerika: een onzekere macht

Aan het einde van de Tweede Wereldoorlog was het moreel in Amerika op een dieptepunt – volgens de maatschappijcriticus Dwight Macdonald een reactie op de 'frauduleuze aard' van de oorlog. De Amerikaanse soldaten hadden de gruwelijkheden in de concentratiekampen van de nazi's aanschouwd, terwijl de overwinning van de geallieerden hol leek, overschaduwd door de atombommen op Hiroshima en Nagasaki. Toen Amerikaanse vliegeniers Little Boy en Fat Man lieten vallen, werden deze steden weggevaagd en vonden meer dan 200.000 burgers de dood. Op de terugweg van het bombardement vroeg co-piloot Robert Lewis: 'Wat hebben we gedaan?'

In deze onzekere tijd beleefde Amerika een plotselinge economische groei, door historicus Harold Vatter als volgt omschreven:

Auto's, televisies en huishoudelijke apparaten stroomden van de lopende band en Amerika bleef zich ontwikkelen als consumptiemaatschappij... [terwijl] vooral Amerikaanse multinationals een steeds grotere rol speelden in de mondiale economie...

Deze snelle opkomst als supermacht betekende dat alles mee moest groeien; de Brave New World had een coherente nationale identiteit nodig. Uit onvrede over de politieke situatie wendden de mensen zich tot visionaire individuen. Macdonald zelf vestigde zijn hoop op het vermogen van de kunstenaar en de intellectueel om het vertrouwen in de mensheid te herstellen.

Atombom boven Nagasaki,
9 augustus 1945.
Archief van de US Air Force

Amerikaanse kunst

Het ontbrak de Amerikaanse kunstwereld aan zelfvertrouwen; lange tijd gedroeg die zich als een kameleon die invloeden van buitenaf absorbeerde. Tijdens de depressie van de jaren dertig wendden veel kunstenaars zich tot het sovjet-communisme en ontstond de sociaal-realistische kunst, die de communistische idealen omarmde. Maar naarmate het decennium vorderde, raakten sympathisanten gedesillusioneerd vanwege het onderdrukkende regime van Joseph Stalin en zijn besluit een pact te sluiten met het fascistische Duitsland.

De kunstenaars waren ook gefrustreerd over de New Deal van president Franklin D. Roosevelt, die was bedoeld om het land uit de economische depressie te helpen maar was verworpen tot een bureaucratische farce. In 1935 werd een overheidsinstelling in het leven geroepen, de Works Progress Administration (WPA), die kunstenaars een honorarium van \$15 tot \$90 per maand bood voor het maken van openbare kunst; de meeste werken verdwenen echter in een opslagloods en werden later vernietigd. Bij één gelegenheid in 1941 werden 650 waterverfschilderijen verbrand, waaronder 12 werken van Jackson Pollock.

Toch begon er in die tijd ook iets te broeien in het kunstcircuit van New York; Barnett Newman omschreef 1940 als een 'naakt revolutionair moment'. In de jaren daarop ontstond de stroming die bekend werd als het abstract expressionisme, en de pers koos Jackson Pollock als leider en 'enfant terrible' van de groep.

Stella kocht een boerderij in Orland, in de hoop dat LeRoy zou terug komen. Maar hij bleef weg.

1921 - 1923

Ze kochten een hotel, de Diamond Mountain Inn. LeRoy vond het leven als hoteleigenaar verschrikkelijk en hij en Stella gingen uit elkaar.

1920 - 1921

1917 - 1920

Het gezin bezat een boomgaard van 73.000 m². Maar LeRoy had een hekel aan fruitteelt en begon, tot afschuw van Stella, te drinken.

Op zijn tiende bezocht hij met zijn broers Indiase grafheuvels en woningen in de buurt van Phoenix.

Stella was niet in staat de boomgaard in haar eentje te bestieren en verruilde hem voor een tweedehands Studebaker Special Six.

en toen naar New York in 1930

1928 - 1930

1924 - 1928

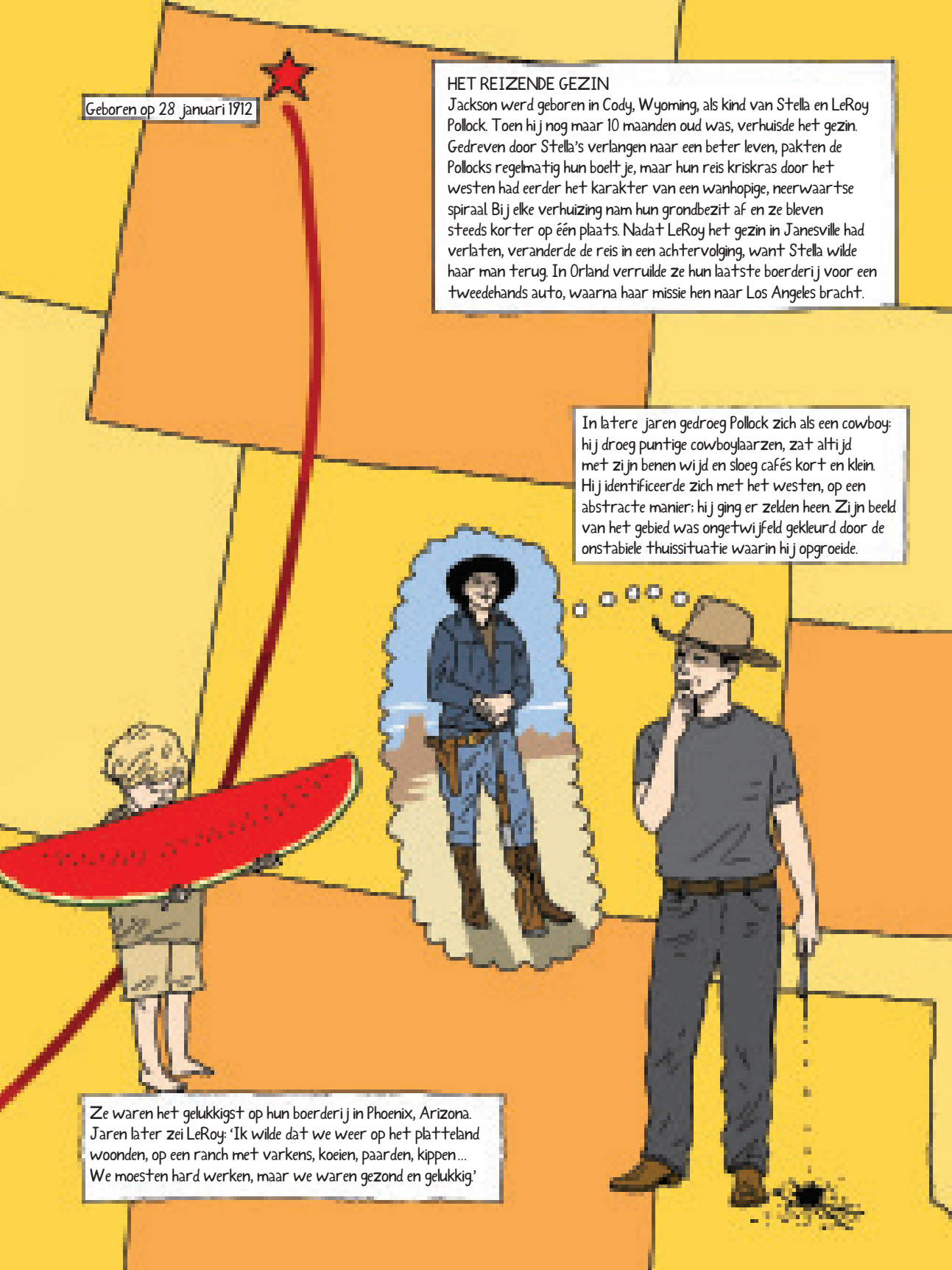
De eerste paar weken woonde het gezin in een tent. In de vier jaar in Riverside hadden ze drie woningen.

1913 - 1917

en

1923 - 1924

Geboren op 28 januari 1912

HET REIZENDE GEZIN

Jackson werd geboren in Cody, Wyoming, als kind van Stella en LeRoy Pollock. Toen hij nog maar 10 maanden oud was, verhuisde het gezin. Gedreven door Stella's verlangen naar een beter leven, pakten de Pollocks regelmatig hun boeltje, maar hun reis kriskras door het westen had eerder het karakter van een wanhopige, neerwaartse spiraal. Bij elke verhuizing nam hun grondbezit af en ze bleven steeds korter op één plaats. Nadat LeRoy het gezin in Janesville had verlaten, veranderde de reis in een achtervolging, want Stella wilde haar man terug. In Orland verruilde ze hun laatste boerderij voor een tweedehands auto, waarna haar missie hen naar Los Angeles bracht.

In latere jaren gedroeg Pollock zich als een cowboy: hij droeg puntige cowboylaarzen, zat altijd met zijn benen wijd en sloeg cafés kort en klein. Hij identificeerde zich met het westen, op een abstracte manier; hij ging er zelden heen. Zijn beeld van het gebied was ongetwijfeld gekleurd door de onstabiele thuissituatie waarin hij opgroeide.

Ze waren het gelukkigst op hun boerderij in Phoenix, Arizona. Jaren later zei LeRoy: 'Ik wilde dat we weer op het platteland woonden, op een ranch met varkens, koeien, paarden, kippen... We moesten hard werken, maar we waren gezond en gelukkig.'

Alle moeders zijn reuzen

– Jackson Pollock

Het Smithsonian Institution bezit kiekjes uit Pollocks jeugd. Op een daarvan staat een struise Stella, met kind op de heup, tussen landbouwmachines en kippen; het was Stella's taak om de kippen te slachten. Ze had een belangrijke rol in het gezin. Pollocks latere vrouw Lee Krasner beschrijft haar kennismaking met 'Moeder':

Ik was diep onder de indruk van haar kookkunst; nog nooit had ik zo'n uitgebreid diner gezien. Ze had de hele maaltijd zelf bereid, het brood zelf gebakken – wat een overweldigende overvloed! Ik vond Mama fantastisch... Het duurde even voordat ik begreep waarom er problemen waren tussen Jackson en zijn moeder. Op dat moment legde ik geen verband tussen de periode waarin Jackson dronk en de komst van zijn moeder.

Stella was opgegroeid in de tijd dat de grote spoorwegen van Amerika werden aangelegd. Volgens cultuurcriticus Marshall McLuhan veranderde 'de spoorlijn de persoonlijke blik en de patronen van wederzijdse sociale afhankelijkheid. Hij versterkte de Amerikaanse droom.' Stella's rondreis door de westelijke staten was ingegeven door het idee dat er achter elke volgende grens een beter leven wachtte. Ze nam haar familie mee naar Chico nadat ze in een tijdschrift had gelezen over een keurig stadje met 'door bomen omzoomde lanen'. Uiterlijk vond ze belangrijk. Ze was naaister en veranderde haar boerenjongens in nette jongemannen. Voor Pollock, die sowieso al moest omgaan met het probleem dat hij steeds weer de nieuweling was, betekende dat alleen maar dat hij nog meer opviel.

LeRoy, de afwezige vader

LeRoy was een escapist die niet vies was van alcohol. Zijn zoons zagen hem als een gevoelige man, en in hun brieven schreven ze hem over cultuur en politiek. Toen Jackson 15 was, nam LeRoy hem en zijn broer Sanford ('Sande') mee op een lange reis door de Grand Canyon. Deze foto toont een van de zeldzame momenten met zijn vader, die het grootste deel van zijn jeugd afwezig was. Jackson zit achter zijn vader, die zijn benen gevaarlijk over de rand laat bungelen, en kijkt uit over de Rocky Mountains. Volgens historici geven de monumentale doeken van Pollock de grootsheid en openheid van het landschap van het westen weer.

Tijdens deze rondrit werkten LeRoy en de jongens een tijdje als opzichters bij de aanleg van een nieuwe weg aan de noordzijde van de canyon. Volgens Sande vond Jackson het werk heerlijk. Over Jackson werd wel gezegd dat hij was 'geboren met een te grote motor', en in het werk kon hij zijn energie kwijt. Als volwassene bekende hij: 'Schilderen is het probleem niet; het probleem is wat je met jezelf aan moet als je niet schildert.' Pollock was het gelukkigst als 'de motor op volle toeren draaide'. In de jaren veertig, toen hij net op Long Island woonde, produceerde hij het ene schilderij na het andere, terwijl hij ook nog het huis verbouwde, zijn studio verplaatste en het stuk grond om zijn huis inrichtte.

Jackson en LeRoy Pollock,
Grand Canyon, 1927.

Manual Arts High School 1928-1930

In Los Angeles ging Jackson een paar jaar naar de Manual Arts High School voordat hij werd geschorst omdat hij de gymleraar voor gek had gezet. Maar over het geheel genomen was het een positieve ervaring. Pollock was erg gesteld op zijn tekenleraar, Frederick Schwankovsky, die een rolmodel voor hem werd. Hij liet zijn haar groeien, net als zijn leraar, en nam diens communistische ideeën over. Schwankovsky nam zijn vak heel serieus. Hij stond erop dat zijn leerlingen goed leerden tekenen en huurde, enigszins controversieel, levende modellen in.

Het is verfrissend dat Pollock geen artistiek wonderkind was. Hij worstelde met zijn werk en was zich zeer bewust van zijn fouten: 'mijn tekenstijl zal ik je eerlijk zeggen is waardeloos. Het lijkt vrijheid en ritme te missen. Het is koud en levenloos [sic].' Zijn broer Sande zei het simpeler: 'Als je zijn vroege werk had gezien zou je hebben gezegd dat hij beter kon gaan tennissen of loodgieten.'

Krishnamurti

In 1928 nodigde Schwankovsky de spiritueel leider Jiddu Krishnamurti uit om zijn leerlingen toe te spreken. Daarna woonde Pollock bijeenkomsten bij in Krishnamurti's Pepper Tree Retreat in de Ojai Valley. Biograaf Deborah Solomon legde uit: 'Het is niet moeilijk om te begrijpen dat Pollock zich identificeert met Krishnamurti, een vriendelijke, gevoelige held, die, volgens zijn geschriften, een ongelukkige jeugd had en vastbesloten was een doel te vinden, welk doel dan ook, waaraan hij zich volledig kon wijden.'

Krishnamurti sprak de gedesillusioneerden aan. Hij destilleerde de grote lijnen van de oosterse leer voor een westers publiek, en hij pleitte voor de gunstige effecten van het alleen-zijn. Volgens Krishnamurti kon je slechts door alleen te zijn helderheid vinden, je gewaar worden van jezelf, en de natuurlijke wereld in zijn volle pracht ervaren: 'de planten, de dieren, de bomen, de hemelen, de wateren van de rivier, de vogel in zijn vlucht'. Hoewel Pollock zijn broers niet veel later vertelde dat hij 'religie had verruild voor het heden', praatte hij jaren later nog over Krishnamurti. Pollocks beslissing om het bruisende New York te verlaten en op een boerderij in het drassige landschap van Long Island te gaan wonen, werd mogelijk ingegeven door Krishnamurti's filosofie. De werken uit zijn beste periode kwamen tot stand in de rust van Long Island en geven blijk van sterke verbondenheid met de natuur.

In onszelf ligt de hele wereld besloten en als je weet hoe je moet kijken en leren, is de deur daar en de sleutel in je hand. Niemand op aarde kan je de sleutel geven, of die deur voor je openen, behalve jijzelf.

De Dabai Lama en Krishnamurti hadden veel respect voor elkaars ideeën en raakten goed bevriend toen de Tibetaanse spiritueel leider in 1959 naar India vluchtte.

Vanaf 1970 was Bruce Lee een volgeling van Krishnamurti.

De ideeën van Krishnamurti lagen aan de basis van Pollocks eigen levensfilosofie.

Pollocks leraar Frederick Schwankovsky bleef zijn hele leven een volgeling, en was ook actief in de Communistische Partij.

Beatrice Wood verhuisde naar Ojai om dicht bij Krishnamurti te zijn. Ze was in het begin van de twintigste eeuw een belangrijke kunstenares en culturele figuur in de Amerika. Ze stond bekend als de moeder van Dada en had deze stroming helpen groeien in New York.

Alan Watts leerde Krishnamurti in 1936 kennen, toen hij net een boek over zenboeddhisme had gepubliceerd. Later verweet hij Krishnamurti dat zijn ideeën inconsistent waren.

Een hutje op de hei

De zoektocht naar het alleen-zijn is eeuwenoud, maar voor de Nieuwe Wereld had deze zoektocht een politieke lading: het ging om nationaal zelfvertrouwen. Ook het transcendentalisme, dat in de 19de eeuw in Amerika ontstond, ging ervan uit dat je spiritueel inzicht kon bereiken door in de natuur te leven en volledig op jezelf aangewezen te zijn. In een speech uit 1837 getiteld 'De Amerikaanse geleerde' stelde de leider van deze beweging, Ralph Waldo Emerson, dat Amerika niet meer naar Europa moest kijken, maar zijn eigen identiteit moest zoeken. In de 19de-eeuwse Amerikaanse literatuur komen veel eenzame figuren voor: in *Moby-Dick* (een van Pollocks lievelingsboeken) gaat een rusteloze Ishmael 'rustig aan boord van het schip', waar 'overpeinzingen en water voor eeuwig met elkaar zijn versmolten'.

Anders dan bij de romantische figuur uit de oude wereld, die zich terugtrok uit de samenleving om te verdwalen in een overweldigend landschap, zocht de transcendentalist zijn toevlucht in een knusse, geruststellend beheersbare omgeving. Emersons tijdgenoot Henry David Thoreau woonde in een eigenaardig huisje aan de rand van een stad; zijn moeder kwam regelmatig boodschappen brengen. Thoreaus 'natuur' was een goed bijgehouden bos met een vijver omzoomd door gras. Pollocks eerste retraite – in zijn latere tienerjaren – was een in onbruik geraakt kippenhok; ook het 'hutje op de hei' waarin hij zich in de jaren veertig op Long Island terugtrok, straalde een eenvoudige huiselijkheid uit.

Thoreaus blokhut,
Walden Pond, Concord,
Massachusetts.

Amerikaans pantheïsme

Het doel van Thoreaus comfortabele retraite was om één te worden met de natuur. In onderstaand gedicht zijn mens en natuur met elkaar vervlochten: de emotionele toestand van de dichter weerspiegelt het voorbijgaan van de seizoenen:

Ik ben de herfstzon
De herfststormen zijn mijn rivalen

Ik ben verdroogd en geel
En zacht tot in mijn kern
De noten vallen in mijn woud
De winter lurkt in mijn stemmingen
En het geritsel van het vergane blad
Is de altijd klinkende muziek van mijn verdriet

Als een echo van Thoreaus 'ik ben de herfstzon', verklaarde Pollock in 1949: 'Ik ben de natuur.' Vanwege deze uitspraak werd vaak beweerd dat Pollock zelfingenomen of extravert was (hoewel hij volgens zijn psychiater extreem introvert was). Eigenlijk beschreef Pollock een staat van zijn. Hij verwierp het wereldbeeld dat in Europa heerste, waarin de geest en de natuurlijke wereld als afzonderlijke entiteiten werden gezien (geïnspireerd op de ideeën van de 17de-eeuwse Franse filosoof René Descartes), en streefde, net als de Amerikaanse transcendentalisten, een symbiotische band met de wereld na.

De parallellen tussen Krishnamurti's leer en de visie van de transcendentalisten zijn niet toevallig. Thoreau was ook geïnteresseerd in het oosterse gedachtegoed en had heilige Indiase teksten gelezen die in die tijd voor het eerst werden vertaald en uitgegeven in Amerika. In de negentiende en twintigste eeuw wendde de Amerikaanse filosofie zich voor inspiratie tot het Oosten.

Het leven bij de familie Benton

In 1930 verhuisde Pollock naar New York, waar hij ging samenwonen met zijn broer Charles. Hij schreef zich in bij de kunstacademie Art Students League en kreeg daar les van Thomas Hart Benton, een muralist die in zijn werk een eerbetoon bracht aan Amerika en zijn arbeiders. Bentons vrouw Rita nam Pollock onder haar hoede en was in zijn eerste jaren in New York een moeder voor hem. Vanwege de heerlijke spaghetti die ze maakte noemde Pollock haar liefkozend Spaghetti Rita.

De Amerikaanse cultuur leefde sterk bij de Bentons. Zo werden er op maandagavond country-avonden gehouden. Pollock deed mee en speelde nogal slecht op de mondharmonica. Pollock paste ook op hun zoon T.P., die hij betoverde met zijn zelfverzonnen verhalen over Jack Sass, een eenzame held die te paard door het wilde westen reed en een verlaten goudmijn ontdekte.

Art Students League

Op de kunstacademie stonden twee groepen tegenover elkaar: Benton met zijn American Regionalists, en de Europese school, geleid door Arshile Gorky en Stuart Davis. Pollock was zeer loyaal aan zijn leraar. Enige tijd imiteerde hij Bentons romantische afbeeldingen van Amerika – *Going West* toont een maanverlicht tafereel met een eenzame figuur die zijn vee door een bergachtig landschap leidt. Kunstcriticus Kirk Varnedoe stelde dat het werk niet zozeer een *landscape* was alswel een *inscape*, een innerlijk landschap. Net als de denkbeeldige Jack Sass draagt de eenzame figuur die door een onbekend gebied reist de sporen van Pollocks kindertijd, waarin hij heen en weer werd gesleept door West-Amerika.

Going West
Jackson Pollock, 1934-1935

Olieverf op MDF, 38,3 x 52,72 cm.
Smithsonian American Art Museum, Washington, D.C.
Donatie van Thomas Hart Benton

De dynamische kant van Thomas Hart Benton

Hoewel Pollock later ontkende dat hij was beïnvloed door Benton, tonen zijn druppelschilderijen met hun zinderende, dansende slierten een rauwe energie die doet denken aan de muurschilderingen van Benton. Bentons bekendste werk is *America Today*, dat hij maakte in opdracht van de New School in New York (Pollock was een van de velen die model stonden). De schildering bestrijkt alle muren van de ruimte en er trekt een golvend ritme door de veelal levensgrote figuren. Net als Pollock na hem beschouwde Benton muurschilderen als een expressieve handeling:

Een muurschildering is voor mij een uitbarsting van emoties. Alleen al de gedachte aan die grote ruimtes brengt me in vervoering, balt mijn energiestromen samen... Er komt een soort gedachteloze vrijheid over me heen. Niets kan me meer schelen. Als ik eenmaal begin, geeft het schilderen mij puur sensueel genot.

Detail van Thomas Hart Bentons muurschildering *America Today* (1930-1931) voor de New School. Opgenomen in de collectie van het Metropolitan Museum of Art, New York.

Kunst van de lopende band, 1935-1938

Nadat hij was gestopt met de League meldde Pollock zich aan voor het kunststimuleringsprogramma van de Works Progress Administration (WPA). Kunstenaars werden door de WPA behandeld als fabrieksarbeiders: ze mochten hun werk niet signeren, moesten inklokken en hun werk moest op een afgesproken tijd af zijn, anders werden ze ontslagen. Net als een fabrieksproduct had de WPA-kunst standaardformaten: 40 bij 50 cm of 60 bij 90 cm.

Van begin af aan schond Pollock de regels. Meestal was hij nog in zijn pyjama bij het inklokken en het kostte hem moeite om de vereiste hoeveelheid werk te produceren. In 1938 werd hij ontslagen wegens absentie. Toch bleef hij tot 1943 af en aan voor de WPA werken; het programma was zijn financiële redding en gaf hem de tijd om andere dingen te onderzoeken.

In 1936 werkte hij als vrijwilliger in de Experimental Workshop van David Siqueiros op Union Square. Siqueiros was een revolutionair communist en gebruikte radicale technieken, waarbij hij experimenteerde met industriële verf en spuitbussen. Soms legde hij zijn doeken op de vloer en liet er verf op druipen, waarmee hij vooruitliep op Pollocks druppelschilderijen.

Tot nu toe niet veel goeds

– Jackson Pollock

In een brief uit 1940 aan zijn broer Charles vatte Pollock zijn leven in New York samen als 'tot nu toe niet veel goeds'. Er was niemand meer die hem financieel kon ondersteunen: de Bentons waren naar Missouri verhuisd, een goede vriendin was uit New York vertrokken en hij was uit het WPA-programma gegooid. Het gevolg was dat Pollock zwaar begon te drinken; zijn broer Sande, die op dat moment nog met hem samenwoonde, vond hem vaak slapend in het trappenhuis of in elkaar gezakt op straat.

In juni 1938 werd Pollock in de Bloomingdale Asylum behandeld voor zijn drankverslaving. Sande schreef Charles dat 'hun kleine broertje' onmiskenbaar leed aan een neurose en 'geestelijk ziek' was. Pollock verbleef vier maanden als patiënt in de kliniek. Daarna ging hij in therapie bij Dr Joseph Henderson, een pas gecertificeerde Jungiaanse psycholoog. Dr Henderson ontdekte dat Pollock niet goed was in communiceren en spoorde hem aan zijn tekeningen mee te nemen naar de sessies als gespreksonderwerp. Pollock was zelf goed thuis in de leer van Jung en het leek alsof hij de sessies leidde – bijna alsof hij met Henderson speelde. Later realiseerde Henderson zich dat hij tekort was geschoten:

Ik vraag me af waarom ik naliel zijn persoonlijke problemen te ontdekken, te bestuderen of te analyseren....

Ik vraag me af waarom ik niet mijn best deed om hem van zijn drankverslaving af te helpen. Ik heb geconcludeerd dat het kwam doordat zijn onbewuste tekeningen mij in een toestand van sterke tegenoverdracht brachten ten opzichte van het symbolische materiaal dat ze bevatten. Daardoor liet ik me verleiden de beweging van zijn symboliek te volgen...

Pollock schonk 83 van deze tekeningen aan zijn psycholoog. Hendersons collectie omvatte oorspronkelijk een ongetitelde tekening die was geïnspireerd op Picasso's werk (blz. 27). Na de dood van Pollock verkocht Henderson de tekeningen aan een galerie. Hij gaf ook openbare lezingen en publiceerde over zijn beroemde patiënt – een schending van zijn beroepsgeheim.

Tijdens de therapie bleef Pollock drinken en het werd er niet beter op toen Henderson naar San Francisco verhuisde. Op een avond stond hij voor het gebouw waar de schilder Manuel Tolegian woonde – een oude vriend van de Manual Arts High School. Pollock gooide heel systematisch een steen door elk raam in de gevel. Tolegian maakt het verhaal af: 'Ik stormde naar beneden en sloeg hem in elkaar.'

Wat is dit,
verdomme?

Birth, 1938-1941

Aan het einde van de jaren dertig was Pollock vooral geïnteresseerd in universele thema's als geboorte en dood. (Zijn eigen geboorte was traumatisch geweest: zijn navelstreng had korte tijd zijn keel afgeknepen). *Birth* is een verbeelding van een hevige worsteling. Het is een waterval van ronde vormen, en misschien is het omgekeerde gezicht met de vervaarlijke tanden een huilend kind dat in de wereld verschijnt. In het hoofd met de kattenoren, de brede vrouwenheupen en de kronkelende, Matisse-achtige armen herkennen we een moederfiguur. Haar lichaam vormt een verticale as, als een soort totempaal. Ondanks haar abstracte vorm is haar aanwezigheid toch overheersend – een weerspiegeling van Pollocks gevoel dat 'moeders giganten zijn'.

Dit werk ontleent elementen aan de Europese en de indiaanse kunst. Het geheel van mond-neus-ogen doet denken aan de gezichten in Picasso's werken, terwijl de holle cirkels, de krullende lijnen en de verticale tanden afkomstig lijken van een Inuitmasker. Pollock had een tekening van zo'n masker bewaard en was gefascineerd door het sjamanisme van Noord-Amerikaanse indianen. De zwierige lijnen van *Birth* bezitten de extatische stuwkracht van de sjamanistische dans, waarin het individu verandert in een ander wezen. Pollock-biograaf Ellen Landau meent dat we 'kijken naar ... een heftige, angstwekkende metamorfose (niet zo heel anders dan de verandering die Pollock zelf onderging als hij dronk)'.

Yup'ik-masker, West-Alaska,
ca. 1928.

Hout en veren. Verzameld door William Blair Van Valin, leider van de Wanamaker-expeditie naar de Noordpool: Nunivak Island/Hooper Bay. University of Pennsylvania Museum of Archaeology and Anthropology.

Birth
Jackson Pollock, 1938-1941

Olieverf op doek, 116,4 x 55,1 cm.
Tate, London

Bird

Jackson Pollock, 1938-1941

Olieverf en zand op doek, 70,5 x 61,6 cm.

Museum of Modern Art, New York

Donatie van Lee Krasner ter nagedachtenis aan Jackson Pollock (423.1980)